

Příloha č. 2 SPR. ÚS 662/25 INF**T 682 Soubor trestních rozhodnutí NS 4/2004****Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2004, sp. zn. 4 Tz 224/2003****T 682.**

K tomu, kdy má při nápravě vad pravomocných rozhodnutí přednost obnova řízení před stížností pro porušení zákona

Lze-li odstranění vad pravomocných rozhodnutí dosáhnout jak prostřednictvím návrhu na povolení obnovy řízení, tak stížností pro porušení zákona, pak k nápravě vad je nutno v takových případech přednostně využít institutu obnovy řízení, který jako mimořádný opravný prostředek více respektuje základní zásady trestního řízení, v širší míře umožňuje naplnění základního účelu mimořádného opravného řízení, včetně provedení nápravy konkrétního vadného rozhodnutí, a to hospodárněji a rychleji, než je tomu u institutu stížnosti pro porušení zákona. Jestliže ministr spravedlnosti v takových případech přesto podá stížnost pro porušení zákona, Nejvyšší soud ji zamítne jako nepřipustnou.

§ 266, § 268 odst. 1 písm. a) TrŘ – řízení o stížnosti pro porušení zákona
§ 278 TrŘ – řízení o obnově

Usnesení ze dne 9. března 2004, sp. zn. 4 Tz 224/2003

Z odůvodnění: Obviněný J. L. byl rozsudkem Okresního soudu v Jablonci nad Nisou ze dne 6. 10. 1998, sp. zn. 3 T 451/97, uznán vinným trestným činem porušování autorského práva podle § 152 odst. 1 TrZ, jehož se dopustil tím, že společně s D. K. si dne 14. 6. 1997 na jarmarku v Ž. B., okr. J., pronajal prodejní stánek za účelem prodeje audionosičů, přičemž kontrolou IFPI – M. f. f. p. České republiky bylo zjištěno, že oba měli připraveny k prodeji pirátské audionosiče, a u obviněného J. L. bylo zajištěno 91 ks audiokazet a 45 kusů disků CD, když ve všech případech se jednalo o pirátské nahrávky. Za to byl obviněný J. L. odsouzen k souhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 7 měsíců se zařazením do věznice s dozorem, za současného zrušení výroku o trestu z trestního příkazu Okresního soudu v Hodoníně ze dne 23. 6. 1997, sp. zn. 3 T 355/97, jakož i všech dalších výroků obsahově na tento výrok navazujících, pokud zrušením pozbyly podkladu. Dále byl obviněnému uložen i trest propadnutí věci, a to 91 kusů audiokazet a 45 kusů disků CD.

Ministr spravedlnosti podal ve prospěch obviněného J. L. stížnost pro porušení zákona, a to proti výroku o trestu uloženého výše citovaným rozsudkem Okresního soudu v Jablonci nad Nisou. Tímto výrokem byl podle jeho názoru porušen zákon v ustanovení § 2 odst. 6 TrŘ ve vztahu k ustanovení § 35 odst. 2 TrZ v neprospěch obviněného. V odůvodnění podané stížnosti poukázal ministr spravedlnosti na to, že obviněný J. L. byl v minulosti kromě odsouzení trestním příkazem Okresního soudu v Hodoníně ze dne 23. 6. 1997, sp. zn. 3 T 355/97, odsouzen též rozsudkem Okresního soudu v Hodoníně ze dne 7. 4. 1998, sp. zn. 3 T 482/97, a to opět pro trestný čin porušování autorského práva podle § 152 odst. 1 TrZ. V tomto případě mu byl uložen mj. souhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 5 měsíců se zařazením do věznice s dozorem, přičemž byl zároveň zrušen výrok o trestu z trestního příkazu Okresního soudu v Hodoníně ze dne 23. 6. 1997, sp. zn. 3 T 355/97. V důsledku toho pak Okresní soud v Jablonci nad Nisou svým rozsudkem ze dne 6. 10. 1998, sp. zn. 3 T 451/97, podle ministra spravedlnosti nerespektoval ustanovení § 35 odst. 2 TrZ a § 2 odst. 6 TrŘ, když při ukládání souhrnného trestu opětovně zrušil výrok o trestu v trestním příkaze Okresního soudu v Hodoníně ze dne 23. 6. 1997, sp. zn. 3 T 355/97, jenž byl již dříve zrušen rozsudkem Okresního soudu v Hodoníně ze dne 7. 4. 1998, sp. zn. 3 T 482/97. Okresní soud v Jablonci nad Nisou tak měl v rámci ukládání souhrnného trestu správně zrušit výrok o uložení souhrnného trestu v rozsudku Okresního soudu v Hodoníně ze dne 7. 4. 1998, sp. zn. 3 T 482/97.

Nejvyšší soud se při projednávání této stížnosti pro porušení zákona v první řadě zabýval otázkou, zda je podaná stížnost pro porušení zákona přípustná podle § 266 odst. 1 TrŘ, a dospěl k následujícím zjištěním a závěrům.

Podle § 266 odst. 1 TrŘ může ministr spravedlnosti proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, jímž byl porušen zákon nebo které bylo učiněno na podkladě vadného postupu řízení, podat u Nejvyššího soudu stížnost pro porušení zákona. Při výkladu citovaného ustanovení je nutno vycházet nejen z jeho gramatického znění, ale je třeba je interpretovat také za použití systematické metody výkladu v širších souvislostech s ostatními ustanoveními trestního řádu, která upravují ostatní mimořádné opravné prostředky. Výklad musí být učiněn též v návaznosti na nedávné změny právní úpravy, které se přímo či nepřímo dotýkají institutu stížnosti pro porušení zákona jako mimořádného opravného prostředku proti pravomocným rozhodnutím vydaným v trestním řízení.

Podle názoru Nejvyššího soudu je nutné na základě interpretace platné právní úpravy obnovy řízení a stížnosti pro porušení zákona dospět k závěru, že v těch případech, v nichž by přicházelo v úvahu podání obou uvedených mimořádných opravných prostředků, je třeba k nápravě vad pravomocného rozhodnutí využít přednostně institut obnovy řízení. K uvedenému závěru dospěl Nejvyšší soud na základě následujících argumentů.

Z požadavku ústavnosti a zákonitosti každého úkonu vyplývá, že k nápravě vad pravomocného rozhodnutí je nezbytné zásadně volit ten mimořádný opravný prostředek, který umožňuje nápravu vadného stavu a současně respektuje základní ústavní a zákonné zásady trestního řízení v co nejširší míře.

V této souvislosti je třeba uvést, že stížnost pro porušení zákona byla z hlediska ústavnosti opakovaně podrobena kritice ze strany právní teorie i praxe jako mimořádný opravný prostředek, který nerespektuje zásadu rovnosti účastníků (stran) trestního řízení a jehož pojetí není v plném souladu s ústavně zakotveným právem na spravedlivý proces (zejména s ustanovením čl. 37 odst. 3 LPS). V této souvislosti je významný zejména nálezk Ústavního soudu publikovaný pod č. 424/2001 Sb., kterým byla zrušena ustanovení § 272 a § 276 věta čtvrtá TrŘ a v němž Ústavní soud dospěl k závěru, že stížnost pro porušení zákona, zejména pokud je podána v neprospěch obviněného, narušuje princip rovnosti stran v trestním řízení, neboť oprávněním podat tento opravný prostředek disponuje pouze jedna strana, a to stát, jehož představitelem je ministr spravedlnosti.

Obnova řízení je naproti tomu mimořádným opravným prostředkem, který ústavní zásadu rovnosti stran trestního řízení plně respektuje. Je třeba též zdůraznit, že na obnovení řízení je, jsou-li splněny všechny zákonné předpoklady, právní nárok, soud rozhodující o návrhu na obnovu řízení je v těchto případech povinen obnovu řízení povolit.

Z uvedeného je zřejmé, že stížnost pro porušení zákona jako mimořádný opravný prostředek nerespektuje základní zásady trestního řízení v takové míře, jako je tomu v případě obnovy řízení.

Dále je třeba zmínit základní význam mimořádných opravných prostředků, kterým je nepochybně náprava konkrétních vadných pravomocných rozhodnutí. V této souvislosti je nutno poukázat na skutečnost, že obnova řízení umožňuje provést nápravu vadného rozhodnutí v širší míře než stížnost pro porušení zákona, neboť náprava zde není omezena jen na případy, kdy byl zákon porušen v neprospěch obviněného. Stížnost pro porušení zákona sice může ministr spravedlnosti podat jak ve prospěch obviněného, tak i v jeho neprospěch, popřípadě současně ve prospěch i v neprospěch obviněného, možnost zrušit konkrétní napadené rozhodnutí a zjednat tak jeho nápravu je však poté, co bylo zrušeno ustanovení § 272 TrŘ výše označeným nálezkem Ústavního soudu, omezena pouze na ty případy, kdy je stížnost pro porušení zákona podána výlučně ve prospěch obviněného. V ostatních případech rozhoduje Nejvyšší soud, shledá-li, že zákon byl porušen, pouze tzv. akademickým výrokiem podle § 268 odst. 2 TrŘ.

Z uvedeného vyplývá, že obnova řízení jako mimořádný opravný prostředek umožňuje provést nápravu vadného rozhodnutí v širší míře než stížnost pro porušení zákona a umožňuje tak v širší míře naplnit základní účel řízení o mimořádném opravném prostředku.

Je třeba poukázat také na skutečnost, že v rámci obnovy řízení lze provést nápravu vadného rozhodnutí hospodárněji než v případě podání stížnosti pro porušení zákona. V případě stížnosti pro porušení zákona je pravidlem, že pokud Nejvyšší soud shledá porušení zákona a napadené rozhodnutí zruší, nerozhoduje ve věci sám, ale přikáže orgánu, o jehož rozhodnutí jde, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Naproti tomu v případě obnovy řízení platí, že pokud je návrh na obnovu řízení shledán důvodným, lze odstranit nedostatky napadeného rozhodnutí v obnovném řízení, jež pravidelně ihned následuje u soudu, který obnovu řízení povolil.

Právní úprava stížnosti pro porušení zákona sleduje dva základní cíle – nápravu konkrétního vadného pravomocného rozhodnutí a usměrnění soudní praxe při řešení důležitých právních otázek.

Jestliže důvodem pro podání stížnosti pro porušení zákona jsou pravidelně nedostatky týkající se zjištěného skutkového stavu v konkrétní věci, nikoli však posouzení důležitých právních otázek, pak je zřejmé, že taková stížnost pro porušení zákona nebude plnit výše uvedený cíl spočívající v usměrnění soudní praxe při řešení důležitých právních otázek. Druhý cíl řízení o stížnosti pro porušení zákona, tedy náprava vadného konkrétního pravomocného rozhodnutí, může být, jak bylo rozebráno výše, naplněn pouze v omezeném rozsahu. Z toho potom vyplývá, že stížnost pro porušení zákona v uvedených případech zpravidla nebude plnit cíle sledované právní úpravou stížnosti pro porušení zákona. I tato skutečnost je tedy důvodem pro podporu závěru o nepřípustnosti stížnosti pro porušení zákona, pokud lze nápravu řešit cestou obnovy řízení.

Ze všech výše uvedených důvodů dospěl Nejvyšší soud k závěru, že v těch případech, v kterých by přicházelo v úvahu podání návrhu na povolení obnovy řízení i stížnosti pro porušení zákona, je třeba k nápravě vad pravomocného rozhodnutí využít přednostně institutu obnovy řízení, který respektuje v širším rozsahu základní zásady trestního řízení a ve větší míře umožňuje také naplnit základní účel opravného řízení, jímž je náprava vadného rozhodnutí. Současně platí, že v těch případech, kdy lze nezákonnost pravomocného rozhodnutí řešit prostřednictvím obnovy řízení, nelze se domáhat nápravy cestou podání stížnosti pro porušení zákona.

V projednávané věci ministr spravedlnosti napadá skutečnost, že obviněnému měl být za celou trestnou činnost, za kterou byl jednotlivě odsouzen rozsudkem Okresního soudu v Jablonci nad Nisou pod sp. zn. 3 T 451/97, rozsudkem Okresního soudu v Hodoníně pod sp. zn. 3 T 482/97 a trestním příkazem téhož soudu pod sp. zn. 3 T 355/97, uložena jediný souhrnný trest, a nikoli tresty dva, jak se v konkrétním případě stalo.

Z obsahu trestních spisů Okresního soudu v Hodoníně vedených pod sp. zn. 3 T 355/97 a sp. zn. 3 T 482/97 vyplývá, že obviněný J. L. byl nejprve odsouzen trestním příkazem Okresního soudu v Hodoníně pod sp. zn. 3 T 355/97, který mu byl doručen dne 27. 6. 1997, a to pro trestný čin porušování autorského práva podle § 152 odst. 1 TrZ, jehož se dopustil skutkem ze dne 13. 4. 1997, přičemž obviněnému bylo za toto jednání sděleno obvinění téhož dne. Dalšího trestného činu stejné právní kvalifikace se obviněný dopustil dne 27. 4. 1997, tedy dříve, než mu byl doručen citovaný trestní příkaz Okresního soudu v Hodoníně, s tím, že obviněnému bylo za toto jednání sděleno obvinění také téhož dne. Za trestný čin ze dne 27. 4. 1997 byl obviněný nejprve odsouzen trestním příkazem Okresního soudu v Hodoníně sp. zn. 3 T 482/97, doručeným obviněnému dne 10. 9. 1997, proti kterému podal státní zástupce odpor. Ve věci bylo nařízeno hlavní líčení a byl vynesen odsuzující rozsudek téže spisové značky, v němž byl obviněnému uložen souhrnný trest za výše popsanou sbíhající se trestnou činnost, a to nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 5 měsíců za současného zrušení výroku o trestu v trestním příkazu sp. zn. 3 T 355/97. Proti tomuto odsuzujícímu rozsudku Okresního soudu v Hodoníně ze dne 7. 4. 1998, sp. zn. 3 T 482/97, si obviněný podal odvolání, o kterém rozhodoval Krajský soud v Brně, jenž je usnesením ze dne 24. 9. 1998, sp. zn. 6 To 278/98, podle § 253 odst. 1 TrŘ jako opožděně podané zamítl a rozsudek soudu prvního stupně tak nabyl právní moci k datu 13. 5. 1998.

Téměř souběžně s trestním řízením ve věci Okresního soudu v Hodoníně vedené pod sp. zn. 3 T 482/97 probíhalo proti obviněnému J. L. trestní řízení u Okresního soudu v Jablonci nad Nisou pod sp. zn. 3 T 451/97, a to pro trestný čin podílnictví podle § 251 odst. 1 TrZ, jehož se obviněný dopustil skutkem ze dne 14. 6. 1997, a tedy před doručením trestního příkazu Okresního soudu v Hodoníně sp. zn. 3 T 355/97. Proto i tento trestný čin obviněného J. L. byl spáchán ve vícečinném souběhu společně s dalšími shora uvedenými trestnými činy obviněného spočívajícími v porušování autorského práva.

Okresní soud v Jablonci nad Nisou v hlavním líčení konaném dne 6. 10. 1998 mimo jiné provedl důkaz opisem z evidence Rejstříku trestů obviněného ze dne 18. 6. 1997, z něhož vyplývalo pouze předchozí odsouzení obviněného Okresním soudem ve Frýdku-Místku a Okresním soudem v Litoměřicích. Ve spise se pak nachází opis z evidence Rejstříku trestů obviněného ze dne 30. 1. 1998, z něhož navíc vyplývá pouze předchozí odsouzení obviněného

Okresním soudem v Hodoníně pod sp. zn. 3 T 355/97. Okresní soud v Jablonci nad Nisou pak provedl tímto spisem vedeným pod sp. zn. 3 T 355/97 u hlavního líčení důkaz. Obviněný J. L. se v hlavním líčení o existenci odsouzení Okresním soudem v Hodoníně pod sp. zn. 3 T 482/97 nezmínil. V odsuzujícím rozsudku pak Okresní soud v Jablonci nad Nisou uložil obviněnému souhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 7 měsíců za současného zrušení výroku o trestu v trestním příkazu Okresního soudu v Hodoníně ze dne 23. 6. 1997, sp. zn. 3 T 355/97, ačkoliv měl správně obviněnému J. L. uložit souhrnný trest i za současného zrušení výroku o trestu v rozsudku Okresního soudu v Hodoníně ze dne 7. 4. 1998, sp. zn. 3 T 482/97.

Z uvedených skutečností je zřejmé, že Okresní soud v Jablonci nad Nisou nevěděl o odsouzení obviněného, k němuž došlo rozsudkem Okresního soudu v Hodoníně sp. zn. 3 T 482/97. V této souvislosti je třeba zmínit, že tento soud sice pochybil, když vzal za podklad svého rozhodnutí opis z evidence Rejstříku trestů, který byl více než 8 měsíců starý, avšak objektivně hodnoceno ani aktuální opis z evidence Rejstříku trestů by jej ke správnému závěru nedovedl. Zmíněné odsouzení obviněného J. L. totiž v té době nebylo v evidenci Rejstříku trestů zaznamenáno. To proto, že o odvolání obviněného v trestní věci vedené u Okresního soudu v Hodoníně pod sp. zn. 3 T 482/97 rozhodoval Krajský soud v Brně dne 24. 9. 1998, kdy odvolání usnesením sp. zn. 6 To 278/98 zamítl. Trestní list, jenž je podstatným pro zápis odsouzení do evidence Rejstříku trestů, pak byl Okresním soudem v Hodoníně vyhotoven dne 22. 10. 1998, tedy až po vydání rozhodnutí v trestní věci vedené u Okresního soudu v Jablonci nad Nisou pod sp. zn. 3 T 451/97. Okresní soud v Jablonci nad Nisou se tak porušení zákona v ustanoveních § 2 odst. 5, 6 TrŘ nedopustil.

Skutečností dříve příslušnému orgánu neznámou ve smyslu ustanovení § 278 odst. 1 TrŘ je objektivně existující jev, který v téže věci nebyl dokazován a znám, ale může mít vliv na zjištění skutkového stavu v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí.

Takovou skutečností může být nepochybně i fakt, že obviněný byl v jiné trestní věci pravomocně odsouzen. V projednávané trestní věci bylo prokázáno, že Okresnímu soudu v Jablonci nad Nisou v době rozhodování ve věci vedené pod sp. zn. 3 T 451/97 nebylo a ani nemohlo být známo, že obviněný J. L. byl dříve odsouzen rozsudkem Okresního soudu v Hodoníně pod sp. zn. 3 T 482/97 za jinou trestnou činnost, která je ve vztahu souběhu s posléze souzenou trestnou činností. Z hlediska úvah o ukládání trestu je nepochybně předchozí odsouzení obviněného J. L., k němuž došlo rozsudkem Okresního soudu v Hodoníně, významnou novou skutečností ve smyslu § 278 odst. 1 TrŘ.

Za této situace dospěl Nejvyšší soud k závěru, že v projednávané trestní věci obviněného J. L. je naplněn základní předpoklad pro podání návrhu na obnovu řízení podle § 278 odst. 1 TrŘ. Proto bylo třeba využít k nápravě napadeného rozhodnutí institut obnovy řízení a podat návrh na obnovu řízení. Z důvodů výše podrobně rozvedených potom vyplývá, že nezákonný stav nelze v daném případě řešit cestou stížnosti pro porušení zákona, neboť je nutné přijmout restriktivní výklad ustanovení § 266 odst. 1 TrŘ směřující k závěru o nepřípustnosti stížnosti pro porušení zákona v případech, které lze podle platné právní úpravy řešit jiným mimořádným opravným prostředkem než stížností pro porušení zákona. Tento právní názor již byl vyjádřen v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2004, sp. zn. 4 Tz 30/2004, a vychází též z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2004, sp. zn. 4 Tz 10/2004.

Na základě výše uvedených skutečností dospěl Nejvyšší soud k závěru, že stížnost pro porušení zákona není přípustná, a proto ji podle § 268 odst. 1 písm. a) TrŘ zamítl.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2004, sp. zn. 4 Tz 224/2003)